

RÓBERT MAKAR: KÖNYVAJTÓK

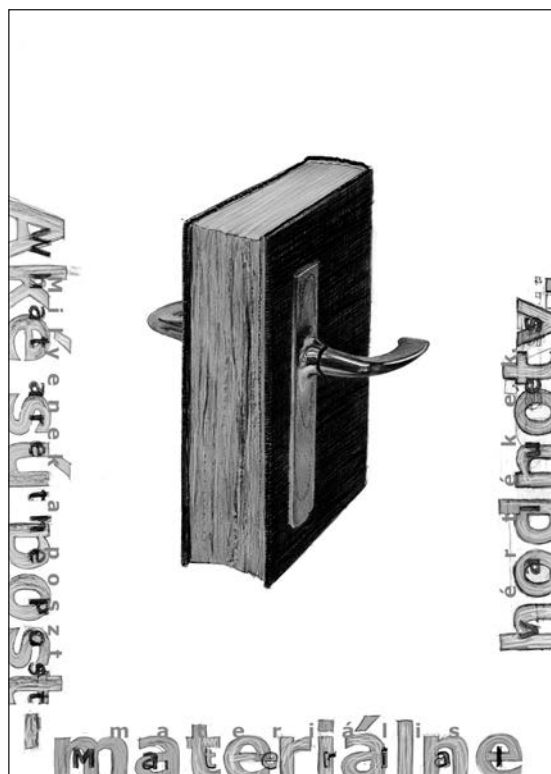
*Magyar Műhely Galéria,
2012. július 4–27.*

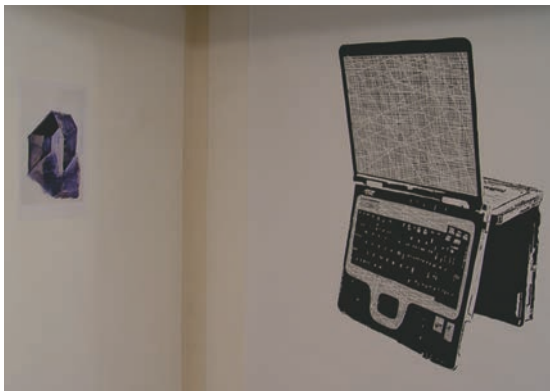
Róbert Makar nemzedékéről sajnos nem sokat tudunk, nem igazán van benne kollektív művészeti gondolkodásunkban a kortárs szlovák színtér. Kapcsolataink, érintkezéseink inkább egyéniék, illetve áttételeseknek mondhatók, mivel rendre a felvidéki magyar alkotók közvetítésével történnek. Makar esetében is megvan ez az áttételezési pont, csak némileg eltér a bejáródott mintáktól. A közvetítő ez esetben ugyanis a Magyar Elektrográfiai Társaság, amelynek egyik 2009-es kiállításán a szlovák alkotó abban a kitüntetésben részesült, hogy a társaság önálló bemutatkozás szervezését teszi számára lehetővé Budapesten. Ehhez a pillanathoz most érkezünk el.

Makar alkotói személye tehát teljesen ismeretlen számunkra, de nem úgy azoké a képzőművészeké, akik ta-

nítói voltak a pozsonyi Művészeti Akadémián. A rangidős és ennél fogva ismertebb közülük a nemzetközileg is kiemelkedő Rudolf Sikora, aki például Keserü Ilonával is rendezett közös kiállítást 2011-ben Európa egyik legfiatalabb kortárs múzeumában, a szlovák fővárostól nem messzi Danubiana Meulensteinben. A másik a nyitott szellemiségű Robert Jančovič, a pozsonyi Művészeti Akadémia grafikai tanszékének vezetője, aki a grafika fogalmát merészen kitágítva korábban távolinak tűnő diszciplínák felé mozdult ki, közelebb víve a hagyományos technikákat a korszerűekhez, úgymint az objektművészethez vagy a digitális nyelvi formákhoz.

Jančovič polifon szemlélete meghatározó nyomot hagyott Róbert Makar művészetén, sőt egyfajta demonstrációjának is tekinthető. Jelen kiállításán is szemrevételezhetjük például, hogy a digitális nyomtatás előképe, illetve

vázlata egy hagyományos metszet vagy rajz. Ezt a felállást Makar posztgrafikának nevezi. Másrészt érzékelhető a művész tárgyi formákhoz való vonzódása és a szövegközpontú konceptualizmus egyidejű jelenléte, textus és kép szimbiózisa.

Makar központi témáinak egyike a könyv, melynek lapjain a történelmi tér- és idősíki kifestített sarokpontként jelenik meg, és az ajtó átjárható funkciójának szimbólumává formálódik át.

A könyv mint ajtó, az ajtó mint könyv - mindkettő tartalmakat, ideákat áramoltat. A leegyszerűsített tárgyi forma sok esetben jellé tömörül, és a szöveggel egyetemben a radikális gondolkodás hangsúlyos szolgálatába áll, meditatív csapást vág. Makar a „szöveg a képről és a szöveg képe” képletét állítja fel, mintegy tükörfelületben helyezi őket szembe, törzsökös modernista határvonalakat taposva szélesebbre, egyben kitágítva a grafika nyelvi lehetőségeit.

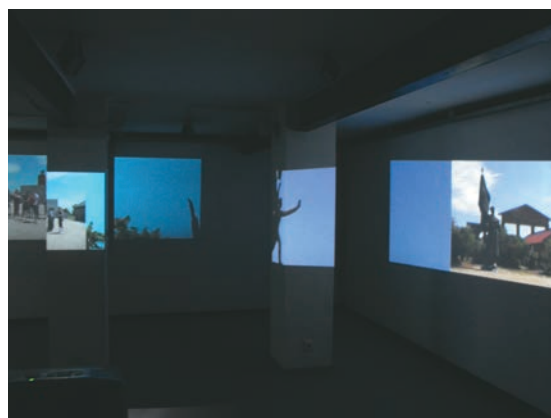
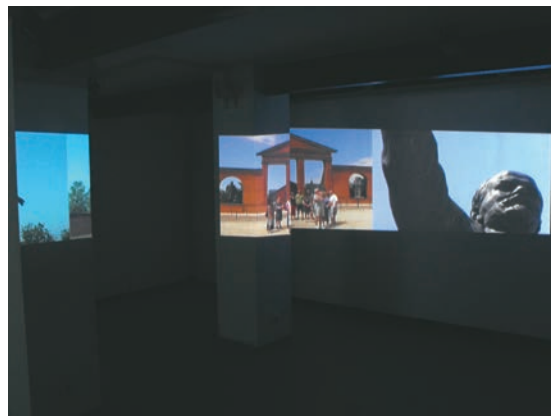
Makar alkotásai friss, üde levegőt árasztanak, a legjobb európai hagyomány mentén sorakoznak fel. A már elmondottakon túl példázzák továbbá, hogy az úgynevezett posztgrafika elsősorban a gondolkodó művészeti funkciójában áll, ennél fogva pedig makulátlanul, végérvényesen korszerű, új fényben világítva meg a nehezen változó akadémiai értékrendet.

SZOMBATHY BÁLINT

AZ ÚJRAÍRT TÖRTÉNELEM

*Rui Mourão kiállítása,
Magyar Műhely Galéria,
2012. augusztus 1-24.*

Mourão 1977-ben született Lisszabonban. Fényképészetet és kortárs művészetet tanult a barcelonai Autonomous Universityn és filmművészetet, valamint színészetet úgyszintén Barcelonában, a Centre d'Estudis Cinematogràfics de Catalunya-n. Egyéb tanulmányait a lisszaboni Maumaus Visual Arts Schoolon, a Malmö Art Academy-n, posztgraduális tanulmányait pedig a lisszaboni ISCTE-n végezte. 2006-ban és 2007-ben beválogatták a Jovens

Criadores / Fiatal Alkotók című nemzeti kiállítás video-szekciójába; 2009-ben meghívást kapott a feltörő portugál művésznemzedék *Anteciparte* című kiállítására, 2010-ben pedig elnyerte a Video Art International Annual of Lisbon című rendezvény közönségdíját.

A portugál művész a Lisszabon-Budapest rezidencia csereprogram keretében tartózkodott a magyar fővárosban. A Magyar Műhely Galériában több csatornás videoalkotást mutatott be, melynek alapanyagát a kommunista rendszer monumentális szobrai őrző fővárosi Memento Parkban készítette. Felvételein egyrészt megkísérelte szembe állítani a látogatók mozgását a mozdulatlan anyag tömeggel, másrészt – ideológiai síkon – azt a problematikát járta körül, hogyan értelmezi át az éppen aktuális rendszer a letűnt rendszer központi szimbólumait, helyükre állítva a saját szimbólumrendszerét. A kommunizmus és a kapitalizmus hagyományos szembeállításán túl Mourão alkotása körültekintően kívánta

elemezni a hatalmi rendszerek időlegességének problematikáját.

A múlthoz nem merev állapotában közelített, mint ami befejezett tényyszerűségek időrendi sorrendjéből áll, hanem élő, dinamikus, a jelenben folyamatosan újraértelmezett fogalomként értelmezte.

Fotó: Peió Barna

BARTUS FERENC: „FELSZÍNI FEJTÉS”

Magyar Műhely Galéria,

2012. augusztus 29. – szeptember 21.

Az Én-kutatás fragmentumai (Az „Én” Univerzum) – írja meglehetősen friss szakdolgozatának címeben Bartus Ferenc, 2011-ben. Megkapó megfogalmazások: az életmorszák, a valóságzilánkok, a jelenségtörödékek az egyéniség, a személyiség magnetikus pontja köré gyülekeznek, és ott az elmúlás ellenében – mintegy sorssejtelemként – megkezdik valamivé formálódásukat, keringésüket.

Érdekes idéznünk a fiatal művész önelemző bevezető gondolataiból: „A saját Univerzumon keresztül fókuszálok a világra, érzékelem és érzékeltetem a »valóságot«. Saját létem felismerése, lényem megtalálása, lényegének emocionális feltalálása a cél. [...] A ráció (az előttem feltáru-
lót látvány) és az irányított automatizmus (a felszínre törő lény) megnyilvánulásainak kapcsolatából, együttes hatásaiból születnek képeim. Az individuum kitéréséről a zárt formákból, a testből; a fizikális és a lelki lét párharcáról, az »áalom« és a »valóság« kapcsolatáról szólnak munkáim. Tartalmukat a saját belső létezésem viszonyai, az anyag és a formák folytonos alakulása, a tárgyiasult valóság leképezései alkotják.”

Bartusnak azonban nemcsak a valóságreszletek az inspirációs forrásai, de maga a művészet is, amely egy kimeríthetetlen, ámde speciális megnyilatkozásaiban énjére megszólító erővel ható tárház. Éveken át szorgalmasan gyűjtötte, jegyezte a rá fátumszerű súllyal nehezedező irodalmi, színházi és filmművészeti alkotások lényegi történéseit, esszenciális mozzanatait. „Olyan műveket választottam példaként, amelyek a lét értelmét, az élet és a halál összefüggéseit boncolgatják” – írja dolgozatának filozofáló fejezetében.

Igen figyelemreméltó, hogy Bartusnak ezen nézeti igencsak gyökeret eresztettek annak az André Malraux-nak a világába, akinél az élmény tárgyiasítása, művé transzponálása épp olyan fontosságú, mint a művészettel való érzelmi és bölcséleti együttélés és azonosulás. Ugyanakkor „az Istentől megfosztott világban a végzet, a halál ellen Malraux a művészetben talál támaszt”, szerinte a művészet, illetve a művészi alkotómunka „a halál ellen vívott harc leghatékonyabb eszköze” – írja Németh Lajos *Az obszidián fej* című Malraux-opus előszavában. Malraux *Képzeltbeli Múzeum*ában tehát a *metamorfózis* a művek létezési módja; a *fotó*, a *fényképezés* e metamorfózis legfőbb segítője; a *képzelet* a szakralitása, a csodája és a hite; a *megnevezés* és *formaadás* a dolgok birtokba vétele és mágiája, azaz a fölébe kerülés eszköze, mondhatni a „*Maszk*” meglegelése, vagyis az ártó szellemek elleni fegyver, a pajzs megszerzése.

Mindenesetre Bartus Ferenc szellemi és gyakorlati értelemben is remekül felépítette a szemlélődés és a cselekvés két végpontján álló, már-már tautologikus, mindig önmagára mutató, önmagába visszatérő, egymásba és egymásból folyó varázslatosan szuggesztív – nem tudok jobb szót kitalálni – fluid és szolárikus természetű művészetét.

Nála a fényképezés és a festés – legyen az önarcképek készítés, akcióesemény, performansz vagy más alkotótevékenység dokumentálása, a negatív vagy pozitív felvétel fotópapírra vagy emulziós vászonra történő felnagyítása, előhívása, fixálása és lemezre kasírozása, valamint felületének többszörös átalakítása, olykor egészen az ere-

deti kép eltüntetéséig – egymást inspiráló, egymást segítő invenciózus műveltsorokat feltételez.

Valami túlviláginak, valami isteninek, valami érzelmenek, valami megfoghatatlannak, valami megfoghatónak a sejtetése, maga az asszociációs sorokon elinduló sejtlemesség, a konkrétság és a véletlenszerűség, a racionalitás és az irracionalitás, az elmúlás és a jelenidejűség, a formaadás és a formátlanság, a síkszerűség és a színmélység, a színminőségek szokatlansága, az idő és a tér adják ezeknek a műveknek a sajátosságait.

Pszichologizáló képek ezek. Nagy lelki utazások az „Én” Univerzumában.

„*Felszíni fejtések*” – ahogy a művész fogalmazza címadásában.

Milyen találó kifejezés ez is. Majdhogynem értelmetlen, ellentmondásos és logikátlan állítás, mégis igaz, merthogy az alkotó nem tesz mást, mint formaadó és

Fotó: Nagy Zoltán

formatagadó felszíni színgomolygásokat, alakokat és alkalanságokat hoz létre szakadatlanul – a megjelenő felszíneken járva és a múltó felszínek mélyéből fakasztva, keverve-kavarva.

Emitt színolvadékonyság és színbársonyosság, amott színekeménység és színszárazság.

Emitt gomolygó színperspektívák és áttűnő színtranszparenciák, amott irreális színvalóságok és tudatgátító színeképtelenségek.

És szinte mindenütt a festészet örök jelenének tiszteltteljes káprázata; a kép felé forduló személyes ima szentségesnek mondható áhítata és csodája.

Mert valóban idevágó „analóg gondolat Malraux-é, a művészetre vonatkoztatva: »Egykor úgy próbáltam meg-

fejteni a művészet idejének jellegét, hogy azoknak a szenteknek idejéhez hasonlítottam, akikhez a hívők imádkoznak.« A hívő számára ugyanis a szent a jelenben létezik, amely örök élete következtében adatott néki, s amelyben az ima elhangzik. De élettrajza következtében a szent egyszersmind a történelmi időnek is része, Szent Ferenc nem a múlt évszázadban élt, s nem is az apostolok korában. Végül a kronológiai időben, az élő emberek idejében is él. A művet úgy »aktualizálja« a csodálat, mint az ima a szentet.”

Így épül Bartus Ferenc *Képzeltbeli Múzeuma* és így a miénk is, most már vele egyetemben...

NOVOTNY TIHAMÉR